

Программа учебной дисциплины

5.6. «Синтаксис родного (татарского) языка»

1. Цель освоения дисциплины

Целью освоения дисциплины является подготовка высококвалифицированного специалиста, обладающего глубокими теоретическими знаниями в области синтаксиса родного (татарского) языка и умеющего применять их на практике.

2. Планируемые результаты освоения дисциплины

№ п/п	Компетенции	Знать	Уметь	Владеть
1.	ПК-1	механизмы функционирования и тенденций развития родного и русского языков; синтаксис простого предложения; синтаксис сложного предложения; синтаксис текста	использовать теоретические знания и практические умения и навыки в предметной области при решении профессиональных задач; составлять различные модели предложений; определять грамматическую, смысловую, структурную целостность текста; излагать свои мысли на родном и русском языках в письменной и устной форме	навыками работы с учебной, научной и справочной литературой; навыками синтаксического разбора простых, сложных, усложненных конструкций; навыками использования синтаксических ресурсов родного и русского языков
2.	ПК-2	теоретические основы синтаксического строя родного языка; нормы функционирования родного и русского языков;	осуществлять целенаправленную воспитательную деятельность; определять грамматические и смысловые связи в предложении; анализировать	лингвистической терминологией; навыками квалифицированного анализа, комментирования, реферирования и обобщения результатов научных

		систему и структуру родного языка, роль родного языка в современном обществе	синтаксические единицы, т.е. производить полный синтаксический анализ словосочетаний и предложений; применять полученные знания на практике	исследований, с использованием современных методик и методологий; литературными нормами родного языка
3.	ПК-3	синтаксические нормы родного языка	формировать развивающую образовательную среду для достижения личностных, предметных и метапредметных результатов обучения средствами преподаваемых учебных предметов	навыками синтаксического разбора языковых единиц

3. Содержание дисциплины

№ п/п	Тема	Кол-во часов	Вид	Содержание
1.	Гади жөмлө	2	Лекция	Гади жөмлө синтаксисы
2.	Жөмлөдө сүзлөр бэйләнеше	2	Самост. работа	Ияртүле һәм тезүле бэйләнеш
3.	Сүзтезмә	2	Самост. работа	Сүзтезмәләрнең төрләре
4.	Синтаксик берәмлек буларак жөмлө	2	Самост. работа	Жөмлө. Жөмлө төрләре.
5.	Жөмлө кисәкләре	1	Практ.	Баш һәм иярчен кисәкләр, модаль кисәкләр
6.	Кушма жөмлө	2	Лекция	Кушма жөмлөләргә характеристика
7.	Тезмә кушма жөмлө	1	Практ.	Тезмә кушма жөмлөләрнең төрләре
8.	Иярченле кушма жөмлө	2	Практ.	Иярченле кушма жөмлөләрнең төрләре
9.	Аналитик иярченле кушма жөмлөләр	2	Практ.	Аналитик иярченле кушма жөмлөләрнең төрләре
10.	Синтетик иярченле кушма жөмлөләр	2	Практ.	Синтетик иярченле кушма жөмлөләрнең төрләре

11.	Катлаулы кушма жөмлө	2	Практ.	Катлаулы кушма жөмлөләрнең төрләр
12.	Текст	2	Лекция	Текстның төрләр
13.	Тезем	2	Самост. работа	Теземгә хас үзенчәлекләр

4. Формы аттестации и оценочные материалы

Форма аттестации – экзамен.

Список вопросов к экзамену:

1. Сөйләм төзелеше системасы турындагы фән буларак синтаксис.
2. Татар синтаксис фәнненең кыскача тарихы.
3. Сөйләмнең төп үзенчәлеге: хәбәрлек һәм модальлек.
4. Сөйләм берәмлекләре.
5. Гади жөмлө.
6. Интонация һәм аның сөйләмдәге роле.
7. Интонациянең компонентлары.
8. Жөмлэдә сүzlәр бәйләнеше.
9. Тезүле бәйләнеш.
10. Ияртүле бәйләнеш.
11. Сүзтезмә.
12. Сүзтезмөләрнең төрләр.
13. Жөмлө кисәкләр.
14. Баш кисәкләр.
15. Ия.
16. Хәбәр.
17. Иярчен кисәкләр.
18. Аергыч.
19. Тәмамлык.
20. Хәл.
21. Аныклагыч.
22. Модаль кисәкләр.
23. Бер составлы жөмлөләр.

24. Тиңдәш кисәкләр.
25. Аерымланган иярчен кисәкләр.
26. Жөмләдә сүз тәртибе.
27. Раслау һәм инкяр жөмлөләр.
28. Әйтү максаты буенча жөмлө төрләре.
29. Ким жөмлөләр.
30. Хәбәрлек һәм модальлек.
31. Кушма жөмлө синтаксисы.
32. Кушма жөмлөләрне өйрәнү тарихы.
33. Тезмә кушма жөмлө.
34. Аерым жөмлөләре үзара жыючы теркәгечләр аша бәйләнгән тезмә кушма жөмлөләр.
35. Аерым жөмлөләре үзара бүлгәләү теркәгечләре аша бәйләнгән тезмә кушма жөмлөләр.
36. Аерым жөмлөләре үзара каршылык теркәгечләре аша бәйләнгән тезмә кушма жөмлөләр.
37. Аерым жөмлөләре үзара санау интонациясе аша бәйләнгән кушма жөмлөләр.
38. Аерым жөмлөләре үзара каршылык интонациясе аша бәйләнгән кушма жөмлөләр.
39. Тезмә кушма жөмлөләрдә тыныш билгеләре.
40. Иярченле кушма жөмлөләр.
41. Синтетик иярченле кушма жөмлө.
42. Синтетик жөмлөләрне баш жөмлөгә ияртүче чаралар.
43. Аналитик иярченле кушма жөмлө.
44. Аналитик жөмлөләрне баш жөмлөгә ияртүче чаралар.
15. Иярчен жөмлөләрнең функциональ төрләре.
46. Иярчен ия жөмлөләр.
47. Иярчен хәбәр жөмлөләр.
48. Иярчен тәмамлык жөмлөләр.

49. Иярчен аергыч жөмлэләр.
50. Иярчен хэл жөмлэләр.
51. Иярчен аныклагыч жөмлэләр.
52. Иярчен кереш жөмлэләр.
53. Катлаулы кушма жөмлэләр.
54. Күп тезмәле кушма жөмлә.
55. Күп иярченле кушма жөмлә.
56. Катнаш кушма жөмлә.
57. Иярченле кушма жөмлэләрдә тыныш билгеләре.
58. Текст синтаксисы.
59. Тезем.
60. Жөмләгә синтаксик анализ ясау тәртибе.

5. Учебно-методическое и информационное обеспечение дисциплины:

Основная литература:

1.Зәкиев, М.З. Татар синтаксисы: югары уку йортлары өчен / М.З. Зәкиев. – Казань: Мәгариф, 2005. – 399 с.

Дополнительная литература:

1.Сафиуллина, Ф.С. Хәзерге татар әдәби теле: югары һәм урта уку йортлары өчен д-лек / Ф.С. Сафиуллина, М.З. Зәкиев. – 3 нче басма. – Казан: Мәгариф, 2006. – 407 б.

2.Хисамова, Ф.М. Татар теле морфологиясе: Югары уку йортлары өчен дәреслек / Ф.М. Хисамова. – Казан: Мәгариф, 2006. – 335 б.

Интернет-ресурсы:

1.Электронная библиотечная система «Юрайт» - Режим доступа: <https://biblio-online.ru/>

2.Электронный каталог библиотеки НГПУ. - Режим доступа: <http://bibl.ngpi.net:81/cgi-bin/zgate.exe?init+test.xml,simple.xsl+rus>

3.Научная электронная библиотека eLIBRARY.RU. - Режим доступа: <https://elibrary.ru>